6. Posilující péče o krajinný prvek – solitérní dřevina

Solitérní dřevina – izolovaně rostoucí dřevina s průmětem koruny od 8 m vyskytující se v zemědělsky obhospodařované krajině mimo les. Za solitérní dřevinu se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice. Součástí solitérní dřeviny mohou být kamenný snos, kamenná zídka nebo drobná sakrální stavba.

Cíl opatření: posílení či obnova dlouhodobé funkčnosti, stability a perspektivy solitérní dřeviny, včetně podpory biodiverzity a druhů.

Opatření: řez stromu (výchovný, bezpečnostní, zdravotní řez, lokální redukce, stabilizační řezy), odstranění – výřez nevhodných (náletových a nárostových) dřevin, likvidace klestu, likvidace invazních a expanzivních druhů rostlin v podrostu (likvidace invazních druhů se nevztahuje na samotnou solitérní dřevinu, pokud tvoří hlavní strukturu krajinného prvku, i když je sama invazním druhem – např. solitérní strom akátu na orné půdě apod. Nicméně vztahuje se na její nežádoucí zmlazení v prostoru a navazujícím okolí), seč travního porostu, výsadba nové dřeviny.

Podporované činností dle Nákladů obvyklých opatření MŽP (NOO MŽP):

Kód opatření	Název opatření	Činnost
ZE24	Výchovný řez	*všechny činnosti*
ZE33	Řez stromu s plochou do 50 m^2	*všechny činnosti*
ZE34	Řez stromu s plochou 51-100 m^2	*všechny činnosti*
ZE35	Řez stromu s plochou 101-200 m^2	*všechny činnosti*
ZE36	Řez stromu s plochou 201-300 m^2	*všechny činnosti*
ZE37	Řez stromu s plochou 301-400 m^2	*všechny činnosti*
ZE38	Řez stromu s plochou 401-500 m^2	*všechny činnosti*
ZE39	Řez stromu s plochou 501-600 m^2	*všechny činnosti*
ZE40	Řez stromu s plochou více než 600 m^2	*všechny činnosti*
ZE30	Řez ovocných dřevin výchovný	*všechny činnosti*
ZE18	Řez ovocných dřevin udržovací	*všechny činnosti*
ZE15	Řez ovocných dřevin zmlazovací	*všechny činnosti*
ZE23	Vstupní řez dlouhodobě zanedbaného ovocného stromu	*všechny činnosti*
ZE10	Odstranění nevhodných dřevin bez odstranění pařezu	*všechny činnosti*
ZE05	Likvidace vzniklého klestu	*všechny činnosti*
LI01	Likvidace invazních a expanzivních rostlin	*všechny činnosti*

ZC04	Sečení travního porostu a rákosin	ZC04o Seč křovinořezem s využitím/likvidací hmoty v lokalitě
		ZC04s Seč křovinořezem s odvozem hmoty do 2 km včetně
		ZC04p Seč křovinořezem s odvozem hmoty nad 2 km
		ZC04i Seč lehkou mechanizací využitím/likvidací hmoty v lokalitě
		ZC04u Seč lehkou mechanizací s odvozem hmoty do 2 km včetně
		ZC04j Seč lehkou mechanizací s odvozem hmoty nad 2 km
ZE02	Individuální výsadba dřevin	ZE02f Výsadba listnatého odrostku 121-250 cm, rozvětvený, řezem tvarovaná koruna
		ZE02p Výsadba listnatého stromu, ok 10-12 cm; rozvětvený, s balem
		ZE02o Výsadba listnatého stromu, ok 6-8 cm; rozvětvený, prostokořenný
		ZE02r Výsadba listnatého stromu, ok 6-8 cm; rozvětvený, s balem
		ZE02s Výsadba listnatého stromu, ok 8-10 cm; rozvětvený, s balem
		ZE02z Výsadba listnatého špičáku, výška 125-200 cm
		ZE02aa Výsadba listnatého špičáku, výška 80-125 cm
		ZE02v Výsadba ovocného rozvětveného polokmenu, výška kmene 130-169 cm
		ZE02w Výsadba ovocného rozvětveného vysokokmenu, výška kmene 170 cm a více
		ZE02x Výsadba ovocného špičáku, minimální výška 150 cm

Stručná metodika posilující péče:

Solitérní dřeviny, zpravidla, stromy a keře vzrůstnější „stromového vzrůstu“ často *postrádají pravidelnou péči, zarůstají náletovými, často invazními dřevinami, stromy trpí absencí výchovných a udržovací řezu, jejich koruny mohou vykazovat růstové defekty, poškození, sníženou vitalitu – prosychání. Důsledkem je jejich nežádoucí zastínění, prostorové potlačení,*

omezený rozvoj korun, absence kvalitního bylinného patra (podrostu). Některé solitéry mohou být ale také ve stádiu rozpadu – stárnoucí odumírající jedinci, bez náhrady mladé perspektivní dřeviny, která by zajistila kontinuitu krajinného prvku. Cílem posilující péče je především podpora prostorové a funkční stabilizace solitérních dřevin v zemědělské krajině a zajištění jejich dlouhodobé perspektivy

Solitérní dřevinu, zpravidla strom, je třeba uvolnit od nevhodných náletových dřevin, které prostorově omezují, zastiňují a bráním tak jejímu plnohodnotnému rozvoji. Jejich odstranění je třeba provést výřezem ruční nebo motorovou pilou, zpravidla v období vegetačního klidu, mimo období hnízdění ptáku (obvykle od listopadu do konce března). V případě invazních druhů dřevin se značnou výmladnou schopností, jako je např. trnovník akát, pajasan žláznatý nebo javor jasanolistý je nutný jejich výřez v období vegetace, a to ideálně v časovém rozmezí od poloviny srpna do začátku října. Na jejich výřez musí bezodkladně navazovat zátěr vzniklých pařízků totálním herbicidem. Pokud je potřeba zlikvidovat souvislý zmlazující porost akátu či pajasanu z kořenových výmladků, je možné uplatnit chemický postřik totálním herbicidem na list (např. pomocí zádového postřikovače), stejně tak i u invazních druhů bylin. Je-li cílem zcela odstranit výmladné invazní dřeviny, nejúčinnější metodou je cílená aplikace herbicidu do navrtaných otvorů v kmeni či na sloupnutou kůru u mladých stromků.

Při výřezu porostu o ploše nad 40 m^2 je nezbytné povolení příslušného orgánu ochrany přírody.

Pokud je součástí skupiny dřevin kamenný snos, je třeba ho aspoň částečně zbavit vegetace, zejména kopřiv, ostružin vytrháním a nevhodných (náletových) dřevin výřezem.

Travnatou část plochy v okolí solitéry (zpravidla palouk, na kterém roste, okolní travnatý lem při růstu solitéry na ploše orné půdy apod.) je potřeba posekat min. jednou, lépe dvakrát i třikrát během vegetační sezóny (podle množství travní biomasy), posečenou hmotu vyhrabat a zlikvidovat mimo travnatou plochu solitéry. Sečení provádět lehkou mechanizací nebo křovinořezem. Při provádění seče je nezbytné se vyvarovat poškození báze kmene stromu/solitéry (vstupní brána pro infekce, snížení životní perspektivy).

Solitéru/strom je vhodné ošetřit citlivě provedeným řezem, zejména pak v případě příliš zahuštěné koruny, nevhodně rostlé, prosychající, dále pak pokud se v koruně vyskytují poškozené a polámané větve, větvě značně vychýlené mimo těžiště koruny apod. V případě ovocného stromů je třeba provést vhodný pěstební řez zaměřený podporu plodnosti, v závislosti na druhu ovocné dřeviny.

Při řezu není nutné odstraňovat veškeré suché větve, z hlediska podpory biodiverzity je žádoucí na stromě ponechat stabilní suché pahýly a zlomy, respektovat také přítomnost dutin a polodutin (doupný strom). Ořezané dřevo je třeba odvézt a zlikvidovat. V případě silnější větví (cca od 20 cm) je možné i jejich ponechání na velikostně odpovídající hromadě, pokud to prostor v okolí solitéry umožní, které mohou poskytnout vhodné útočiště pro celou řadu organismů a rovněž tak přispět k podpoře biodiverzity. Řez by měla provést odborně způsobilá osoba – profesionální arborista, v případě ovocných stromů také profesionální zahradník, pomolog.

V případě odumírající solitéry, kterou již nelze na ploše déle udržet, je možné zajistit její náhradu výsadbou nového stromu. K výsadbě je doporučeno použít sazenice listnatých stromů s balem, u ovocných druhů i sazenice prostokořené. Nejvhodnější termínem k výsadbě podzimní období od opadu listí do zámrazu půdy, případně také předjarní období před rašením stromů. Je třeba zvážit předem i z hlediska dostupnosti, že je nutné více let udržovat funkční mechanickou ochranu dřeviny a zavlažovat výsadbu v prvních dvou až třech letech po výsadbě, aby byl zajištěn předpoklad jejího ujmutí a následného zdárného růstu.

Pro uvedené činnosti jsou vytvořené Standardy péče o přírodu a krajinu AOPK ČR s popisem osvědčených metod, s názornými obrázky a s uvedením základních bezpečnostních předpisů Platné standardy - AOPK ČR (nature.cz)***.***

A 02 001 Výsadba stromů

A 02 002 Řez stromů

A 02 003 Výsadba a řez keřů

A 02 003 Funkční výsadby ovocných dřevin v zemědělské krajině

A 02 005 Péče o funkční výsadby ovocných dřevin

D 02 007 Likvidace vybraných invazních druhů rostlin (vč. následné péče o lokality)

E 02 005 Péče o stromy jako biotop vzácných druhů organismů